

Den norske tannlegeforenings Tidende

129. ÅRGANG – 2019 side 1–1236

Ansvarlig redaktør: Ellen Beate Dyvi

Tidende utgis på papir, i app og på internett i fulltekst med fritekstsøk: www.tannlegetidende.no

LEDER

Ny årgang, nytt Tidende	5
Overbehandling og økonomi.....	101
Kompetanse i sentrum	213
Ikke la deg lure	333
Troverdig og nyttig, fortsatt	429
På'n igjen	549
Mer interessert enn interessant.....	669
Det går an å bli noe annet enn tannlege	773
Tannlegene skal selv bestemme fremtiden	873
Valgets kval	985
Tidendes redaksjonelle profil.....	1085

PRESIDENTEN HAR ORDET

Tidende i ny drakt!	7
Gjør kloke valg	103
Den offentlige tannhelsetjenesten og region- reformen	215
Hvorfor bør tannleger eie og drive egen praksis?	335
Vi må snakke mer om viktigheten av god oral helse	431
God sommer!	551
Sosial ulikhet i helse og tannhelse	671
Vår bredde er vår styrke.....	775
Klart du skal bli tannlege!.....	875
NTFs representantskap	987
Jubileumsåret 2019	1087

NORDISK TEMA 2019: KERAMER

The Editorial Committee: Ceramics in dentistry	8
<i>Benetti AR, Papia E, Matinlinna JP.</i> Bonding ceramic restorations	30
<i>Hjerpe J, von Steyern PV.</i> Two decades of zir- conia as a dental biomaterial – what have we learned?	22
<i>Johansson C, von Steyern PV.</i> Porslin och glaskeramer – våra mest estetiska material	14
<i>Lundgren GP, Dahllöf G:</i> Protetik på barn och tonåringar med amelogenesis imperfecta –är det möjligt?	104
<i>Moeslund M, Gotfredsen K.</i> Keramik i udford- rende kliniske situationer	124
<i>Näpänkangas R, Larsson C, Øilo M.</i> Clinical outcomes of ceramic restorations.....	114

NORDISK TEMA 2018: ANTIBIOTIKA

<i>Dahlen G.</i> Lokal antibiotikabehandling i tandvården	238
<i>Enersen M, Hultin M, Kønønen E, Havemose- Poulsen A, Simm R.</i> Antibiotics in the treat- ment of periodontal and peri-implant infections	224
<i>Larsen T, Kjerulf A, Lund B.</i> Infekshygiejnens rolle i forebyggelse af antibiotikaresistens	244
<i>Parikka M, Norppa A, Välimaa H, Huttunen R, Järvinen A, Richardson R.</i> Treatment of acute dental infections	216

VITENSKAPELIGE ARTIKLER

<i>Barstad GA, Mariampillai JE.</i> Estetisk vurdering av behov for kjeveortopedisk behandling blant elever i videregående skoler på Østlandet	694
<i>Bunæs DF, Linaae IMJ, Haugervåg M, Gülcan F, Leknes KN.</i> Ti år med peri-implantitt- behandling ved Institutt for klinisk odontologi, Universitetet i Bergen.....	672
<i>Grytten J, Bukholm IRK, Blich CC, Rongen G, Skau I.</i> Norsk pasientskadeerstatning – Dia- gnostikk- og behandlingssvikt. En oversikt....	1088
<i>Haugen K, Solheim T.</i> Tannforhold hos beboere på alders- og sykehjem i Oslo.	998
<i>Jacobsen N.</i> Pasientrelaterte faktorer ved dentale implantater	684
<i>Jacobsen N.</i> Dysfagi, aldring og oral helse	1106
<i>Jensen SS, Klock KS, Lygre GB.</i> MoBaTann – en biobank for fremtiden. Status og validering av målinger på innsamlede melketenner	442
<i>Knudsen D, Ottersen MK, Ørstavik D, Sunde PT.</i> Multiple idiopatiske cervikale rotresorp- sjoner – forekomst og kasuistikker	342
<i>Liaaen KB, Forland TM, Özkaya F, Åstrøm AN.</i> Opplevd munntørrhet hos eldre. Resultater fra en norsk kohort studie	968
<i>Lie SA, Lygre GB, Reichhelm I, Eggum E, Bull V, Gjengedal H.</i> Data fra Helfo og Norsk pasientskadeerstatning gir liten informasjon om kvalitet og omfang av behandling med tannimplantater i Norge.....	776
<i>Lygre H, Bjønnes JAJ, Kjome RLS.</i> Norske tannlegers legemiddelforskrivning	1098

<i>Læg Reid T, Jørgensen S, Thevarajah N, Lund A, Gjerdet NR.</i> Reklame for odontologiske materialer – kan vi stole på den?.....	336
<i>Mulic A, Uhlen M-M, Tveit AB, Stenhagen KR.</i> Dentale erosjoner – forekomst, registrering, årsaker, genetikk og prinsipper for behandling.....	452
<i>Richter S, Eliasson ST.</i> Tandsundheden i Island i middelalderen.....	552
<i>Rønneberg A, Hovden ES, Bie TMG, Willumsen T, Stamnes UM. Köpp.</i> Kliniske rettsodontologiske undersøkelser ved Statens barnehus – veier til tverrprofesjonell samhandling til barnets beste.....	884
<i>Stenhagen ISR, Singh A, Vitija E, Stenhagen KR, Bruzell E, Mulic A.</i> Erosjonsfremmende egenskaper hos sure søtsaker og drikker.....	876
<i>Vaktskjold A.</i> Folkehelsebyrden i Norge knyttet til tann- og munnsjukdommer.....	784
<i>Wigen TI, Winsnes KE, Varatharajan R, Wang NJ.</i> Helsesøstres erfaringer med kariesforebyggende arbeid hos barn under 3 år.....	432

KLINISK FAG

<i>Bunæs DF.</i> Ny klassifikasjon av periodontal og periimplantat sykdom. Nøkkelendringar.....	132
<i>Johannessen AC.</i> Om «pakkeforløp» og innsendelse av biopsier.....	563
<i>Skoglund LA, Vigen EC.</i> Medisinske gassprodukter, slik som oksygen og lystgass i odontologisk praksis.....	354

KASUISTIKK

<i>Khanifam P, Pullisaar H, Risheim H.</i> Lokal bløtvevsatrofi i kinn og tap av følelse i høyre overleppe etter subkutan ekstrusjon av klorheksidindigluconat i forbindelse med endodontisk behandling.....	706
<i>Matri KL Øyri H.</i> Segmentosteotomi som behandling av en ankylosert maxillær incisiv. En kasuistikk.....	1112
<i>Sæthre T, Bunæs DF, Leknes KN.</i> Komplikasjon etter frenektomi. Ein kasuistikk.....	790
<i>Søland TM, Andersen E, Solheim T.</i> Sår i munnhulen som ikke vil tilhele kan være såkalt «Traumatisk Ulcerativt Granulom med Stromal Eosinofili» (TUGSE).....	1008

AKTUELT FAG

<i>Gjerdet NR.</i> Rapporter fra amerikanske FDA om amalgam og metaller i implantater.....	1118
<i>Nilsen BW, Wikant A, Hensten A.</i> Noen betraktninger rundt bruken av lysherdende materialer for pulpaoverkapping — er raskere alltid bedre?.....	898

<i>Olsen I.</i> Gingivitt- og periodontittutløsende bakterier er funnet i hjernen hos personer med Alzheimers sykdom.....	120
<i>Olsen I, Chen T.</i> Immunforsvar hos periodontobakterien <i>Porphyromonas gingivalis</i>	798
<i>Olsen I, Yamazaki K.</i> Kan orale bakterier påvirke mikrofloraen i tarm?.....	1016
<i>Olsen I, Yilmaz Ö.</i> Er det en sammenheng mellom periodontobakterien <i>Porphyromonas gingivalis</i> og kreft i munnhule-mage/tarmkanal? ...	1014
<i>Singhrao SK, Olsen I.</i> Kan ytre membranvesikler hos <i>Porphyromonas gingivalis</i> tjene som «microbullets» for sporadisk Alzheimers sykdom?.....	140
<i>Singhrao SK, Olsen I.</i> Bakterien <i>Porphyromonas gingivalis</i> ser ut til å kunne spille en viktig rolle for utvikling av Alzheimers sykdom.....	466
<i>Thompson C.</i> Lærings- og mestringkurs for pasienter med uavklarte smerter i kjeve og ansikt.....	896
Treff om forskning på oral helse i vest.....	719
Forskningsprosjekt på kjeve- og ansiktssmerter ..	900

DOKTORGRADER

<i>Maziar Shabestari:</i> Benvekst og kardannelse i benmargslesjoner.....	255
<i>Frode Staxrud:</i> Holdninger blant norske tannleger til reparasjon av gamle fyllinger, og hva kan ha betydning for resultatet.....	257
<i>Christian Schriwer:</i> Suksess for «nytt» tannerstatningsmateriale.....	358
<i>Cecilie Gjøvaag Attramadal:</i> Prognostic markers in oral squamous cell carcinoma; an immunohistological study of the invasive front.....	359
<i>Øystein Stakkestad:</i> Tannemaljeproteinene amelo-blastin ser ut til å ha flere bruksområder enn modning av emalje.....	360
<i>Bo Wold Nilsen:</i> Polymerbaserte dentale materialer – eksponering og toksisitet.....	468
<i>Tine Birkeland Sivertsen:</i> Oral helse hos barn med medfødt hjertefeil.....	714
<i>Gaute Floer Johnsen:</i> Contralateral premolars: Validation of symmetry.....	716
<i>Minou Nirvan:</i> Vår biologiske klokke styrer dannelsen av tannemaljen.....	902
<i>Gro Eirin Holde:</i> Periodontal helse blant voksne i Troms fylke.....	1018
<i>Siri Flagestad Kvalheim:</i> Lindring av orale plager hos alvorlig syke og døende.....	1122
<i>Trine Lise Lundekvam Berge:</i> Tannbehandling med polymerbaserte materialer: Eksponering for bisfenol A. Effekter på fødselsutfall.....	1124

BOKNYTT	42, 467
----------------------	---------

KRONIKK

Carl Christian Blich: Tannhelseforsikring – til gode for hvem?	366
Lasse A. Skoglund og Pål Barkvoll: Blåreseptordningen og tannlegen: Hvorfor holdes pasienter med odontologiske tilstander utenfor?	472
Carl Christian Blich: Norsk pasientskadeerstatning: Ti år i privat tannhelsesektor, har vi noe å lære?	1128

AKTUELT

Kreft i munnhulen: Tannlegen er i en unik posisjon	44
Tannleger utdannes til å oppdage vold	48
Master innen implantat- og periodontalterapi	52
NTFs ledermøte 29.–30. november 2018:	
Friske diskusjoner	56
Norsk Tannvern blir historie	148
Tannvernets grand old lady	149
Eldrehyvannet kommer	151
Overbehandling og sultne tannleger	153
Regjeringen vil se nærmere på kompetansesentrene oppgaver	262
– Kompetansesentre har ikke livets rett	265
– Klinisk spesialistpraksis ved kompetansesentrene vil svekke grunnutdanningen	268
Legger ned kompetansesenteret i Arendal	271
– Vi bidrar til spredning av spesialister	273
Fikk god hjelp på Villa Sana	276
Seks tannleger mistet autorisasjonen i 2018	279
NORCE overtar aksjemajoriteten i NIOM	281
Ny veileder om vold i nære relasjoner	370
Munnhelsedagen 2019: Utenforskap gir dårlig munnhelse	372
International Dental Show (IDS) 2019 i KØln:	
En spektakulær messeopplevelse	375
Obligatorisk om Helfo-refusjoner	382
Ny forskningsklinikk ved Institutt for klinisk odontologi	384
Leserne liker det nye Tidende	476
Appen forenkler tolketjenesten for utenlandske pasienter	482
Vil prioritere eldres munnhelse i Oslo	724
Når vannet kan skade pasienten	726
Ny bok om vold og overgrep, rettet mot tannleger og annet helsepersonell, og andre som jobber med barn og unge: Forandrer, med ny bok	730
Åpne spørsmål gir de mest sannferdige svarene ..	732
Vanskelig å si hvor mange tannleger Norge trenger	806
Utvikler nettløsning for barn med tannbehandlingsangst	810
Høyre størst, Venstre faller mest	814
2030-visjonen vil inkludere pasientens rolle	910
FDIs World Dental Congress, San Francisco, september 2019: Tannlegenenes forente nasjoner	914

Norge på FDI 2019: Ikke gjennomslag for forslag om endring i antibiotikapolitikken	920
Store forskjeller i USAs rikeste by	922
60-årsjubileum ved Det odontologiske fakultet ...	926
Politikk handler om å skape tillit	1022
På valg 2019	1024
GERONETT – et forskningsnettverk som skal forbedre oral helse hos eldre	1026
Nasjonalt seminar for praksisveiledere	1130
Studenter lærer å oppdage vold	1132
Internasjonal Instagram-stjerne	1136

KOMMENTAR OG DEBATT

Brønnpissing som raserer omdømmet vårt (Hege Steen Shanor)	284
Klare standpunkt i etiske spørsmål styrker tannlegens tillit i befolkningen (Morten Rolstad) ...	285
Språklige problemer (Tore Ramstad)	386
Språkrådet svarer	386
Angående artikkelen i Tidende nr. 3, 2019:	
Legger ned kompetansesenteret i Arendal (Ansatte ved TkS)	487
Svar til de ansatte ved TkS: Legger ned kompetansesenteret i Arendal (Jan Ingve Helvig)	489
Kommentar til Snakk om etikk i Tidende nr. 3, 2019: Trangstillinger, estetikk, kosmetikk og etikk (Tor Torbjørnsen)	490
Svar til Tor Torbjørnsen: Trangstillinger, estetikk, kosmetikk og etikk (Mariann Saanum Hauge og Maria Alvenes)	492
De regionale kompetansesentrene har livets rett! (Berit Øra)	622
Tannhelsetjenestens kompetansesenter Øst – et odontologisk kompetansesenter i tråd med Stortingets bestilling (Hilde Vogt Toven, Vibeke Ansteinsson og Jon Sudbø)	624
Grunnutdanningen vil svekkes ved å trekke spesialistutdanningen fra universitetene til de regionale kompetansesentrene (Pål Barkvoll) .	627
Svar til TkØ: Sentraliserte odontologiske kompetansesentre (Carl Christian Blich)	629
Svar til TkØ: Klokt å se hele tannhelsetjenesten i sammenheng (Camilla Hansen Steinum)	631
Svar til TkØ: TkØ var invitert til å bidra	632
Replikk til Hauge og Alvenes: Estetiske normer og etikk (Tor Torbjørnsen)	634
Samarbeid om en god tannhelsetjeneste (Hilde Vogt Toven, Vibeke Ansteinsson, Jon Sudbø) .	735
Kjeveortopedi med «usynlige» skinner: Spesialister og allmennpraktikere må samarbeide (Tor Torbjørnsen og Jon-Olav Aabakken)	930
Syreskader, to enkle tester (Mark Lowey)	1174

FRA NTF

Blankholmutvalget har levert sin utredning	63
Velkommen til NTFs utenlandskurs 2019 på Madeira!	64
Det gule heftet er publisert	155

Siste nytt fra lokal- og spesialistforeningene – Intervju med Kjetil Strøm og Niklas Angelus	160	Representantskapet 2019 – valgkomiteens inn- stilling – gjeldende vedtekter	942
Regjeringsplattformen: Mange gode tiltak for norske tannleger	288	Representantskapet 2019 – valgkomiteens inn- stilling – foreslåtte vedtekter	943
Årsmøte i NTF Student: Nytt styre og ny handlingsplan i NTF student	290	Ny økonomi- og administrasjonssjef i NTF	947
NTFs synspunkt på tannlegers bruk av preparater med innhold av botulinumtoksin	291	Relasjoner og fremtidsvisjoner på Næringspolitisk forum 2019	948
Intervju med Eirik Torjuul Halvorsen – formann i Bergen Tannlegeforening	292	Skarpe reaksjoner på regjeringens kjeve- ortopedikutt	1041
Intervju med Arne Jacobsen – Norsk spesialistforening i pedodonti (NSP)	294	Nye tiårige tall fra Norsk pasientskade- erstatning (NPE)	1042
Aktuelt tannhelsepolitisk arbeid	391	Intervju med Hilde Halvorsen, leder i Troms Tannlegeforening (TTF)	1044
Viktige tannhelsepolitiske saker NTF arbeider med for tiden	392	Intervju med Anne-Sophie Indrevær, Leder i Østfold Tannlegeforening (ØTF)	1046
NTFs symposium 2019: Den akutte pasient	394	TrinnVis: Nytt styrings- og kvalitetssystem for tannlegepraksiser	1050
NTFs Tariffkonferanse 2019: Lønnsarbeid og kjønnsarbeid	396	Representantskapsmøtet 2019	1052
Forum for etterutdanning 2019	398	NTF får nye nettsider!	1054
Rogaland Tannlegeforening – intervju med Andreas Iversen	402	Lønnspolitisk forum 2019	1056
Intervju med Anne Kristine Solheim, leder i Sør-Trøndelag tannlegeforening	404	Rapport om prioriteringer i folketrygdens gruppe 8C.	1177
Regjeringsoppnevnt utvalg foreslår helse- begrunnet avgift på sjokolade, sukkerverer og alkoholfrie drikkevarer	494	Intervju med Silje Eikre - leder i Buskerud Tannlegeforening (BTF)	1178
Munnhelse og diabetes – Nasjonalt Diabetes- forum 2019	496	Oral helse på den internasjonale agendaen	1182
Intervju med NTF Student ved leder Vegard Hauge Svartveit	500	Åpningen av NTFs landsmøte 2019	1184
Intervju med Hedmark Tannlegeforening (HTF) ved leder Petar Ninkov	504	Presidentens tale til åpningen av landsmøtet	1188
Endringer i de politiske partienes tannhelse- politikk	638	Miljø og bærekraft – Grønn tråd på årets landsmøte	1194
NTFs forum for tillitsvalgte	642		
Intervju med leder i Norsk Periodontist- forening (NPF), Kari-Mette Andersen	648	ARBEIDSLIV	
Intervju med lederen i Romerike TF, Helene Nilsson	738	Felles journal etter pasientjournalloven § 9:	68
NTFs Midnattssolsymposium 2019: Estetikk, kvalitet og etikk i midnattssolens rike	740	Spør advokaten: Varslingsplikt og kollegialitet	69
Munnhelsedebatt under Arendalsuka	820	Oversending av pasientjournal til Norsk pasientskadeerstatning (NPE)	166
Intervju med Nordland Tannlegeforening	822	Spør advokaten: Tannlegers henvisningsrett	167
Hvorfor være medlem i NTF som tannlege i privat sektor?	824	Arbeidsliv: Snart er det ferie!	300
Hvorfor være fagorganisert? Hvorfor skal jeg organisere meg? Hvorfor skal jeg som er ansatt i offentlig sektor være medlem i NTF?	828	Spør advokaten: Ny avtale om inkluderende arbeidsliv (IA)	302
NTFs representantskapsmøte 2019	830	Arbeidsliv: Avtaler om bindingstid i arbeidsforhold	408
Budapestklinikken får refs for villedende markedsføring	937	Spør advokaten: Bestride sykemelding	410
Intervju med Pål Ask, leder Telemark TF	938	Tannlegers taushetsplikt og vold i nære relasjoner	508
Intervju med Sigbjørn Løes, leder i Norsk Forening for Oral Kirurgi og Oral Medisin (NFOKOM)	940	Spør advokaten: GDPR – aldri for sent	510
		Arbeidsliv: Sykefravær som grunnlag for oppsigelse	744
		Spør advokaten: Leietannlegeavtale eller oppdragskontrakt?	748
		Utenlandsbehandling – hva skal vi anbefale pasientene og hva gjør vi når det kommer pasienter som har mottatt tannbehandling i utlandet?	834
		Spør advokaten: Ny ferie, som følge av sykdom i ferien?	836
		Nå er det enklere for de med mindre aksjeselskap	954

Spør advokaten: Praksis ved sykdom og egen- melding	956
Ny pensjonsordning for offentlig ansatte fra 2020	1062
Spør advokaten: Er det mulig med delvis permisjon, eller delvis oppsigelse?	1066
Taushetsplikt etter helsepersonelloven	1200
Spør advokaten: Hva er sen arbeidstid, merarbeid og overtid?	1203

SNACK OM ETIKK

Etiske dilemma ved bruk av kliniske foto i tannlegepraksis	72
Etikk som driver i tannhelsetjenesten	171
Tannhelsebegrepet i endring	306
God klinisk praksis i tannhelsetjenesten	413
Er det samsvar mellom pasientens ønsker og faglig vurdert behandlingsbehov?	512
Sultne tannleger med økonomi som motivasjon ..	751
Filler og botox: Er det noe tannlegen skal drive med?	841
Møt Etisk råd på landsmøtet!	959
Henvisningsprovisjon – uetisk og ulovlig	1069
Takk for meg!	1205

<u>NTFS LANDMØTE 2019</u>	<u>1040</u>
---------------------------------	-------------

TIDENDES SOMMERHEFTE

Med eget galleri på jobben	564
Fra visepresident til ordfører kandidat, og ikke tilbake	568
Sterk tro på hjembygda	574
Maler historien i vannfarger	576
– Ikke vent med å gjøre ting du har lyst til	580
Allround kreativ	584

Norsk utvikla med pussemiddel kompatibel med NaF: Tannkremen SIKO	588
To snille kjemper i Skien	592
Reisebrev fra Etiopia og Jamaica	596
Bøker på husmannens bord	605
Pike med rødt hår (Beretningen til S) Novelle	606
Hva skal du lese?	618

NOTABENE

Upålitelig prisportal for tannleger	420
Zendiumprisen 2019 til Troms	658
IADR-pris tildelt Asbjørn Jokstad	759
Helsetilsynets sak mot tannlege: Når helse- personell utfører alternativ behandling	760
Fastlåst i Buypass-sakene	1072
Den nye redaktørplakaten	1208
Tidendes pris for beste oversiktsartikkel 2019 ...	1209

MINNEORD

Åsmund Kjærheim	181
Bamse Mork-Knutsen	318